

OVERVIEW OF DUMITRU RADU POPESCU WRITINGS

Ana Maria Nicolescu
PhD Student, University of Pitești

Abstract: The literary work of Dumitru Radu Popescu proves to be extremely rich and successful, from the point of view of the themes and the motifs approached, of the novelty of construction and style. That is why, over time, it has drawn the attention of literary critics, who have stopped on the character's construction, on the feelings they feel, without neglecting the influences of other Romanian or foreign writers. That is why, in this paper, we aim to highlight and synthesize the most critical opinions, also offering personal reflections on D-R's writings. Popescu, by analysing the most important volumes.

Keywords: Literary influences, themes characters, critical opinion.

Trăsăturile prozei lui D.R. Popescu

Critica literară s-a arătat întotdeauna interesată de construcția prozei lui D.R. Popescu, de trăsăturile de caracter ale personajelor, fără să omită însă aspectele stilistice și discursive, identificarea temelor și a motivelor, analizarea miturilor antice și biblice la care D.R. Popescu apelează recurent. Universul său epic abundă în tipologii umane dintre cele mai diverse, de la țărani, la intelectuali, de la oameni raționali la nebuni, dovedindu-se astfel plin de autenticitate. Este ceea ce au reușit să evidențieze critici literari și scriitori precum Paul Georgescu, Eugen Simion, Nicolae Manolescu, Ov.S. Crohmălniceanu, Valeriu Cristea, Gabriel Dimisianu, Vladimir Streinu, Mihai Ungheanu, Magdalena Popescu, Dumitru Micu, Valeriu Râpeanu, Gheorghe Frâncu, Val Condurache, Ion Vlad, Alex Ștefănescu, Mircea Iorgulescu, Dinu Flămând, A.I Brumaru, Fănuș Neagu, Marin Sorescu, Ion Băieșu, George Genoiu, Cornel Ungureanu, Cezar Ivănescu, Romul Munteanu, Valentin Silvestru, Constantin Măciucă.

De-a lungul paginilor de critică, opera lui D.R. Popescu a fost asemănată cu scrierile lui Ioan Slavici, Liviu Rebreanu, I.L. Caragiale, Marin Preda, Eugen Barbu, Fănuș Neagu, Nicolae Breban, Alexandru Ivasiuc, Mihail Sadoveanu, Mircea Ciobanu, Mircea Eliade, Jean Paul Sartre, Eugen Ionescu, Dostoievski, André Gide, Samuel Beckett, Salinger, Capote, Hemingway, Faulkner, Steinbeck, Saroyan, Gabriel Garcia Marquez, Federico Garcia Lorca.¹ În ceea ce privește compararea scrierilor sale cu cele ale romancierilor români, mai mult decât evidente sunt asemănările care se pot stabili cu proza lui Preda, Slavici, Rebreanu și Eugen Barbu, plecând de la viața satului, prezentată în toate aspectele ei, de la lupta pentru dragoste, până la lupta pentru putere și dreptate.

Alex Ștefănescu reușește să stabilească punctele comune pe care scrierile lui D.R. Popescu le au cu opera lui Eugen Barbu: *interesul comun pentru imprevizibilul vieții sportive și, în general, pentru tot ceea ce e pitoresc și spectaculos, pentru varietatea de panopticum a existenței umane.*² Ceea ce este adevărat, dacă ținem cont de faptul că atât *Vânătoarea regală*, cât și *F*, se deschid cu imaginea unui meci de fotbal și cu prezența antrenorilor și a echipei. Pitorescul este dovedit de imaginea satului românesc, iar caracterele umane cele mai diversificate demonstrează spectaculosul unor scrieri încărcate de fantastic,

¹ Cf. D.R. Popescu interpretat de, 1987, pp. 22-23.

² Ștefănescu, 1977, p. 201.

morbid, dominate de o puternică imagine a morții, ca distrugătoare a tot ceea ce e uman. Tot Alex Ștefănescu vorbește despre dramatismul prozei sale: *Caracteristică, pentru proza sa, este dialectică, extrem de dramatică, a procesului prin care personajele încearcă să stabilească adevărul despre existența lor și a celor din jur. Concluziile lipsesc sau, mai bine zis, sunt cele pe care le va formula cititorul.*³ La aspectul fantastic al scrierilor sale s-a raportat și Cornel Ungureanu, care considera că autorul alege să penduleze între real și fantastic, fără ca cititorul să mai realizeze, la o primă lectură, când se află într-un spațiu și când se află în celălalt: *Lumea fantastică a prozatorului coboară mereu în cea reală, nu pentru a-i descoperi acesteia o dimensiune fantastică, ci pentru a lumina complexitatea și mai ales morala adevărilor ei.*⁴

În scrierile sale, D.R. Popescu valorizează, pe lângă formula clasică, și o intruziune a folclorului, a gândirii populare și a superstițiilor strămoșești: dacă îți iese un popă în față, îți va merge rău, obiceiurile funerare, obiceiurile de nuntă, gândirea arhaică în genere. Mitul ocupă un loc important în opera sa, fie că ne referim la miturile biblice, Iona, Noe, Moise, fie că ne referim la miturile clasice, Electra, Antigona. Aceștia din urmă îi dedicăm un subcapitol special, în care îl supunem unei analize amănunțite. Regăsim, de altfel, un număr important de raportări și citate din scrierile sfinte, mai ales din Biblie. Spiritualitatea nu este astfel neglijată: *Parodiind teoreticienii de ultimă oră, respingând filozofii de cafeenea, înțelepții conjuncturilor, scriitorul propune, de fapt, un program clasic. Drumul către acest program este mediat de folclor (din care, în proza anilor săi mai tineri, scriitorul citează abundent) și orientat de străvechile mituri ale omenirii.*⁵

Eugen Simion reușește să rezume, într-o manieră clară și concisă, particularitățile scrierilor lui D.R. Popescu: *Formula literară a lui D.R. Popescu asociază, de regulă, trei elemente: gustul pentru mister și spectaculos, o intrigă bogată și, instalat în inima notației realiste, poeticul, manifestat în preferința pentru simboluri.*⁶ Nu putem nega faptul că romanele, proza scurtă și dramaturgia sa sunt puternic încărcate de simboluri, în principal simboluri religioase și simboluri din sfera semantică a morții. Impresionante sunt scenele din romanul *F*, capitolul *Boul și vaca*, unde protagonistă Maria este descrisă în agonia ultimelor sale clipe, continuându-se cu etapa finală a morții și cu episodul înmormântării. Moartea, fie ea venită din cauze naturale, fie ea provocată, sub formă de crimă, sau cauzată de ororile războiului, coboară ființa în fondul cel mai de jos al existenței.

Aceleași particularități sunt identificate și de Gabriel Dimisianu, care vorbește despre cruzime, violență, amândouă duse uneori până la paroxism: *Caracteristic în proza lui D.R. Popescu: trăirea sub semnul excesivității, al tensionărilor extreme nutrite din acumulări ce stau să erupă. Violența până la cruzime, extravaganța unor personaje, tendința de a sări granița realului spre supranatural, cultivarea grotescului și a fantasticului terifiant, toate acestea sînt reflexe ale înclinației către exces, sublimată artistic.*⁷ Personajele atrag atenția criticilor prin structura lor morală și comportamentală, fie că ne referim la personajele din romane sau la cele din proza scurtă. Ele se dovedesc a fi capabile de crimă, au tăria sau slăbiciunea de a se sinucide, dar pot fi și buni analiști, devotați unei cauze, luptând pentru ea cu toate puterile și fără să se țină cont de consecințe. Însă, în anumite situații, ele nu și-arată adevărata față sau se comportă duplicitar, pentru a-i face pe interlocutorii lor să aibă o altă impresie despre ei. Același critic stabilește că în scrierile lui D.R. Popescu vorbim mai mult de exces, decât de orice altceva. Este vorba despre un exces îndreptat spre orice: spre acțiune, spre dialog, spre teroare, spre justiție etc. Însă autorul se arată a fi un specialist al îmbinărilor

³ *Ibidem.*

⁴ Ungureanu, 1977, p. 142.

⁵ *Ibidem*, p. 133.

⁶ Simion, 1974, p. 395.

⁷ Dimisianu, 1977, p. 119.

scenelor de cruzime, care uneori cad spre naturalism, cu secvențe încărcate poetic, plăcute din punct de vedere vizual și bine ancorate în spațiul scrierilor sale: *Am vorbit de exces: e un fel de a viețui al eroilor, un stil de existență, o disponibilitate pentru consum dezlănțuit – trăsături care sunt ale umanității înfățișate; artisticește însă, de obicei, disproporțiile se echilibrează prin redimensionări oportune distribuite. Cruzimea unor descrieri, violența unor acte, sordiditatea unor tablouri – devin suportabile prin acțiunea marelui curent poetic ce străbate această proză; lansările în fantastic, decolările în supranatural își au reversul în marea aderență la concret a prozei lui D.R.Popescu, în realismul minuțios cu care reproduce viața de toate zilele în curgerea ei obișnuită, în atitudinile tipice și vorbirea caracteristică, transcrise cu multă preocupare pentru veridic.*⁸

Tocmai din acest motiv s-a vorbit îndelung de teatralitatea scrierilor sale: *Proza lui D.R.Popescu pornește de la contemplarea și descifrarea unor confuzii de planuri, ale unui amestec; acționând în planul verbal, epic, principiul înscenării are ca scop ajungerea la un adevăr al artei, în vreme ce manifestându-se ca principiu al vieții, ca mijloc de acțiune practică, trucajul, teatralizarea în genere, reprezentarea capătă o valoare pe de-a-ntregul negativă, este o modalitate a mistificației și o formă de sterilitate. [...] Pentru a cuprinde și clarifica, povestirea se preface, ea însăși, într-o înscenare, într-o reprezentare. Povestitorul se transformă în regizor, de la narativ se ajunge la dramatic, ordinea povestirii fiind înfrântă de aglomerarea barocă și teatrală a episoadelor.*⁹

Dramatismul scrierilor sale este mai mult decât evident, mai ales dacă ținem cont de faptul că personajele sale se află într-un continuu dialog, unele cu altele sau cu sine însuși, sub forma unui dialog interior. Și nu numai că dialoghează, au și capacitate de persuasiune, știu cum să convingă, să se facă înțelese, au abilitatea de a ancheta, iar dintr-o simplă întrebare de dezvoltă o serie de alte întrebări cărora ele trebuie să le ofere răspuns: *Tehnica dialogului, a versiunilor, atât de bine stăpânită de D.R. Popescu, explică preferința scriitorului pentru genul detectivist. În multe dintre scrierile sale (nuvela Dor, romanele Valea oltenilor, F, Vânătoarea regală), un furt sau o crimă mobilizează aptitudinile interpretative ale personajelor. Ele își propun, inițial, doar să-i descopere pe făptași, dar pe parcurs întrebările se amplifică.*¹⁰ Despre ideea de dialog și teatralitate, Alex Ștefănescu opinează că dialogul nu este întotdeauna unul reușit, corect realizat din punct de vedere pragmatic, deoarece tema sa nu ajunge întotdeauna la destinatar sau nu este bine înțeleasă de către acesta: *Dacă momentele de autentică tensiune dramatică- realizate prin toate tipurile de dialog descrise mai sus- nu răzbat întotdeauna la suprafața prozei D.R.Popescu este pentru că scriitorul, distrat, le înecă într-un noian de descrieri și digresiuni, de năzdrăvănii și tirade.*¹¹

D.R. Popescu- un creator iscusit de romane

D.R. Popescu s-a dovedit și se dovedește, în continuare, a fi un romancier prodigios, care îmbină teme dintre cele mai diverse, având o viziune deschisă față de actul creației și de ceea ce înseamnă literatura de după anii 50. *Zilele săptămânii* - 1959, *Vara oltenilor* - 1964, *F* - 1969, *Vânătoarea regală* - 1973, *Cei doi din dreptul Țebeii* - 1973, *O bere pentru calul meu* - 1974, *Ploile de dincolo de vreme* - 1976, *Împăratul norilor* - 1976, *Viața și opera lui Tiron B. I. Iepurele șchiop* - 1980, *Viața și opera lui Tiron B. II. Podul de gheață* - 1982, *Orașul îngerilor* - 1985, *Dumnezeu în bucătărie* - 1994, *Paolo și Francesca și al treisprezecelea apostol* - 1998, *Săptămâna de miere* - 1999, *Falca lui Cain* - 2001, *Cucul de fier sau grădarea raiului* - 2004, *Noaptea săptămânii* - 2005, *Întoarcerea tatălui risipitor* -

⁸*Ibidem*, p. 129.

⁹ Iorgulescu, 1976, p. 222.

¹⁰ Ștefănescu, 1977, p. 207.

¹¹*Ibidem*, p. 208

2008, *Pastorul sașilor* - 2010 sunt romanele pe care el a reușit să le creeze, de-a lungul activității sale scriitoricești.

În centrul atenției și supus unei atente analize critice, s-a aflat și încă se află ciclul *F*, alcătuit din romanele *F*, *Vânătoarea regală*, *Cei doi din dreptul Țebeii*, *O bere pentru calul meu*, *Ploile de dincolo de vreme*, *Împăratul norilor*. Despre ultimele două romane, D.R. Popescu mărturisea că ele au la bază fapte reale: *Chiar ultimele două- Ploile de dincolo de vreme și Împăratul norilor- pleacă de la niște fapte autentice. Sigur că eu am proiectat aceste întâmplări în niște orașe imaginare care nu au nume real, care au dev-enit ale mele. În ele am o libertate totală. Pot da nume de străzi, pot pune statui, pot să clădesc școli, cinematografe. În aceste orașe sînt arhitect, sînt primar, sînt secretar de consiliu popular care leagă și dezleagă destine... După cum vezi, în aceste orașe am puteri nelimitate...*¹²

Personajele lui D.R.Popescu nu sunt doar persoane, ci și animale. Ele reprezintă o reflecție a conștiinței umane, măcinate de păcate, păcate care nu mai pot fi ținute în frâu de personajele sale. De aici și prezența fantastică a calului din *O bere pentru calul meu*, care nu face altceva decât să se umanizeze sub imaginea unei strigări a trăsăturilor negative, pentru a dovedi că binele poate învinge răul, măcar prin lupta cuvintelor și a exprimării directe. Dacă oamenii nu sunt capabili să se citească unii pe alții și să-și vadă vina față de diverse aspecte ale vieții, D.R.Popescu transferă trăsături de caracter umane către Mișu, personajul principal al scrierii sus amintite. Despre acesta, romancierul afirma că *Absurd nu e dacă un cal vorbește sau ba, absurd este că unii pătîrlăgeni în loc să fie atenți la ce spune Mișu, resping din capul locului ca drept absurdă posibilitatea ca un cal să vorbească. Adevărul întotdeauna a avut un caracter mesianic, dar acum în gura lui Mișu pentru el devine ceva grotesc și straniu și implicit absurd. [...] Mișu devine o năzdrăvănie, un bufon, tot ce reprezintă el e imposibil de crezut și din această cauză le pre mulți îi stînjenește și din această cauză vor găsi și binevoitoricare să-l dea la porci.*¹³

Criticul Eugen Simion, în *Scriitori români de azi*, face o analiză detaliată a romanului *Vânătoarea regală*: *În Vânătoarea regală fantasticul, miraculosul, macabru, simbolicul, elementul polițienesc, cronica evenimentelor prezente și cronica imperfectă a faptelor din trecut se combină în narațiune și ating chiar o performanță epică, păcălind mereu cititorul. Însă păcălirea face parte din scenariu, surpriza intră în stilul reprezentării, ambiguitatea nu este numai un mod de a sugera complicațiile vieții, dar chiar un stil de viață.*¹⁴

Întreg ciclul *F*, este dominat de un lirism aparte, mai ales în ceea ce privește descrierea oamenilor, care se încadrează în diferitele tipologii sociale, ducând mai departe moștenirea stilistică a romancierului, din perioada primelor sale creații artistice. El reușește să ilustreze, asemenea lui Marin Preda, viața satului dunărean, chinuită de transformările comunismului, de colectivizarea agriculturii: *Din vechile cărți multe trăsături sînt menținute: epicul bogat întretăiat de curenți lirici, pregnanța portretelor, capacitatea de notare a vorbirii autentice, puterea de a răsfrînge un anume stil al vieții din câmpia dunăreană.*¹⁵ Același Dimisianu considera că D.R.Popescu înfățișează *O lume țărănească postmoromețiană, clintită din așteptările seculare, zguduită de prefaceri care explică multe din procesele perturbatoare descrise de prozator.*¹⁶

Liantul acestei serii este Tică Dunărințu, băiatul învățătorului Horia Dunărințu, care, odată ajuns procuror, își va consuma timpul și energia pentru a ancheta moartea tatălui său, dar și a altor persoane, vinovații fiind greu de prins. În fond, oricine poate fi vinovat, chiar și cei nevinovați arătând că sunt capabili să comită o astfel de atrocitate. Așa este de exemplu

¹² Coroiu, 1980, p. 151.

¹³ Coroiu, 1980, p. 137.

¹⁴ Simion, 1989, p. 202-203.

¹⁵ Dimisianu, 1977, p. 121.

¹⁶ *Ibidem*, p. 132.

Nicolae, ginerele bețiv al Marie, protagonista din *F*. El omoară întâi cu gândul, pentru ca mai apoi să comită o crimă așa-zis adevărată, pe cea a lui Tică. Spre deosebire de el, Moise, personaj cu nume ironic predestinat, ucide conștient, dar își creează imaginea unui om integru, greu de prins, citit cu adevărat doar de profesorul de desen Don Iliuță, care, neinteresat de pledoaria sa filozofică, adoarme.

Galeria de personaje din romanele lui D.R. Popescu nu atrag decât vag atenția cititorului prin numele lor (excepție fac personajele cu nume biblice, Maria, Moise, Noe, acesta din urmă construindu-și chiar o arcă pe care să o aibă ca sursă de salvare, în caz că va veni potopul), ele sunt reținute mai ales prin trăsăturile de caracter și prin comportamentele bizare: Nicanor este copilul care mergea pe Picioroange, Celce era bărbatul care nu putea muri, Ileana, femeia de moravuri ușoare, femeile bătrâne din sat atrase de băutură, vânătorii careucid din plăcerea a se simți puternici, tineri a căror iubire rămâne neîmpărtășită, trecând prin aceeași dramă ca Romeo și Julieta, justițiar care se chinuie să învingă răul. Însă, în cele din urmă, ni se arată cum *Istoria a culpabilizat pe toți, martori și ucigași, pentru că inocența trăiește mereu în preajma vinovăției și, de la un punct, se confundă cu ea.*¹⁷

Personajele sunt în contrast două câte două: *Dacă Maria ar întruchipa în acest haos al dezachilibrului o ordine stabilită prin gintă, Celce reprezintă dezechilibrul, agentul destrămării, autorul- moral sau nu numai moral – al unor crime.*¹⁸ Sau, datorită tipologiei lor atât de variate, pot fi grupate în diverse categorii: *Nicanor, Dealatul, Tică Dunărințu, Dumitru Pop fac parte din aceeași familie morală și reprezintă în proza lui D.R. Popescu (cea din ciclul F) rațiunea inflexibilă într-o lume strâmbă, confuză, lovită, cum se sugerează în cea mai întinsă și cea mai bună narațiune din roman, de o boală teribilă (turbarea). Substanța cărții și forța epică a prozatorului se văd mai limpede în aceste pagini dense, scrise în două registre: unul realist, coborât spre zonele joase ale umanului, acolo unde vulgaritatea ia forme macabre, altul fantastic și simbolic, adunând elemente din mistica populară și din folclorul slobod al satului.*¹⁹ Tot Eugen Simion afirma despre personajele din *F* că *Din numărul mare de personaje care se mișcă în acest roman extrem de dinamic reținem, în legătură cu ideea de mai sus, două tipuri; unul reprezintă spionul (confidentul, martorul), celălalt- o speță curioasă de ucigaș vorbăreț, imaginativ, cinic, cu un mare apetit de putere. Tică, Dimie, Nicolae intră în prima categorie. Ică, Celce, Moise în cea de a doua.*²⁰

În fond, numărul lor este atât de ridicat, încât numele lor se pierd într-o vastă galerie de caractere, purtătoare deopotrivă de rău și de bine. Tocmai din aceste motive critica vorbește despre anormalitatea personajelor sale, despre nebunia lor, ele depășind limita unei realități suportabile, căzând în aberant și în senzațional: *Dacă s-a făcut în genere observația că în proza lui D.R. Popescu realul conține fantasticul, insolitul fiind un cadru firesc de existență, trebuie adăugat că straniul generalizat îi corespunde o generalizare a răului: anormalitatea reprezintă un climat malign. Prin extraordinar se dezvoltă și funcționează un principiu al răului, cantitatea de monstruos apărând astfel ca explicabilă prin extinderea aberantului. Deoarece nu se integrează în această condiție generală, a senzaționalului, Tică Dunărințu este un personaj solitar și raporturile lui cu cei din jur sunt mereu tensionate.*²¹

Proza scurtă

Dintre volumele de proză scurtă scrise de D.R. Popescu, amintim: *Fuga* – 1958, *Fata de la miazăzi* – 1964, *Somnul pământului* – 1965, *Dor (povestiri)* – 1966, *Umbrela de soare* – 1967, *Prea mic pentru un război așa de mare* – 1969, *Duios Anastasia trecea* – 1967, *Ploaia*

¹⁷ Simion, 1974, p. 402.

¹⁸ Ungureanu, 1977, p. 141.

¹⁹ Simion, 1989, p. 209.

²⁰ Simion, 1974, p. 400.

²¹ Iorgulescu, 1976, p. 220.

albă – 1971, *Căruța cu mere* – 1974, *Leul albastru* – 1981, *Galaxia Grama* – 1984, *Truman Capote și Nicolae Țic* – 1995, *Complexul Ofeliei, (eseuri)* – 1998, *Actori la curtea prințului Hamlet (publicistică)* – 1999, *Dudul lui Shakespeare (publicistică)* – 2000, *Pușca lui Caragiale* – 2003, *Săptămâna cu 1001 de nopți* – 2004, *Ștefan cel Mare* – 2005, *Un elefant se legăna pe o pânză de păianjen* – 2007, *Diavolul aproximativ sau ora de metafizică* – 2008, *Epistola către englezi* – 2009, *Opere, I, ș. u. - 2010 ș. u.*

Critica identifică în volumul său de debut, *Fuga*, existența unui comic, îmbinat cu aspectul dramatic al existenței: *În volum pot fi urmărite două filoane principale: unul comic, altul dramatic, specificul scriitorului constând în împletirea, într-o anumită proporționare a lor, ceea ce face ca multe din schițele sale să fie comedii triste sau mici drame vesele.*²²

Cornel Ungureanu afirma că *Există în nuvele o continuă pendulare între sublim și ridicol, sacru și profan, miraculos și banal, puritate și sacrilegiu.*²³

Continuând aceeași tematică, Mircea Iorgulescu repera în proza scurtă a lui D.R. Popescu *Sunt povestite întâmplări bizare, chiar senzaționale, dar pe un ton normal, fără sentimentul ori conștiința nefirescului*²⁴

Eroii acestor scrieri sunt asemenea celor din romane, influența făcându-se reciproc: *Eroul central nu e contemplativul, ci tipul de acțiune – spiritul dinamic, nereflexiv, repede decis la fapte. O umanitate sudică, solară, trăind sub impulsul momentului, deschisă exaltărilor, generoasă și candidă în anumite împrejurări, iar în altele înclinată spre violență și chiar spre cruzime.*²⁵

Mircea Moș, în articolul *Tânărul D.R. Popescu*, publicat în România literară, afirma că *O bună parte a prozei scurte mizează enorm pe tensiunea dintre real, pe de o parte, și simbol, mit, tipar literar, pe de altă parte. Scriitorul caută într-adevăr realitatea, dar nu o poate accepta oricum, încercând să vadă prin transparența acesteia gesturi și tendințe paradigmatiche. Resortul care determină majoritatea gesturilor personajelor lui Dumitru Radu Popescu este unul exclusiv de profunzime. Tensiunile sunt ușor sesizabile la suprafață, în realitatea imediată, dar semnificațiile adevărate nu țin de acest plan al circumstanței. Personajele lasă uneori impresia că dincolo de voință, de individualitatea lor și de un destin, se supun unor scenarii de profunzime, care sunt ale marii literaturi. Destinul personajelor lui Dumitru Radu Popescu este, prin excelență, un destin literar și acestuia ele nu i se pot sustrage. Realitatea însăși a prozei se conformează modelului, care organizează semnificativ detaliile cotidianului și propune reconsiderarea realismului, fără a se putea vorbi totuși la Dumitru Radu Popescu de o proză mitică ori predominant simbolică.*²⁶

Ov. S. Crohmălniceanu observă o *tipologie a excentricității*, vizibilă în proza scurtă a lui D.R. Popescu. Potrivit criticului, personajele schițelor sale *tânărul prozator pleacă de la o realitate a noastră, bine cunoscută și definită sigur în ce are ea propriu; e deosebit de atent însă la efectele procesului de diferențiere pe care l-a săvârșit vremea în viața satului tradițional nu numai pe tărâm economico-social, ci și caracterologic.*²⁷

În ceea ce privește *Umbrela de soare*, criticul Paul Georgescu reliefează *epicul concentrat, proza de atmosferă, lirismul, analiza psihologică și simbolul*²⁸, ca fiind aspectele de bază ale volumului. El apreciază și măiestria cu care D.R. Popescu *reușește totdeauna când împletește psihologicul cu socialul, când deduce atmosfera și simbolul dintr-un epic dens, social.*²⁹

²² Georgescu, apud *D.R. Popescu interpretat de*, 1987, p. 50.

²³ Ungureanu, 1977, p. 136.

²⁴ Iorgulescu, 1976, p. 216.

²⁵ Dimisianu, 1977, p. 132-133.

²⁶ http://www.romlit.ro/index.pl/tnrul_d.r._popescu

²⁷ Crohmălniceanu, apud *D.R. Popescu interpretat de*, 1987, p. 58.

²⁸ Georgescu, apud *D.R. Popescu interpretat de*, 1987, p. 63.

²⁹ Georgescu, apud *D.R. Popescu interpretat de*, 1987, p. 64.

În continuare, ne vom opri atenția asupra volumului *Mări sub pustiuri*, apărut la editura Polirom, în anul 2010. Prefața volumului, semnată de Cornel Ungureanu, și denumită sugestiv *Despre ruina Utopiei*, stabilește legăturile pe care proza sa scurtă și nu numai le are cu realismul socialist, cu doctrina literară a epocii: *Una dintre temele/subiectele propuse de doctrină și adjudecate de mai mulți autori tineri era drumul- istoria care ne arată cum personajul nostru pleacă de la o înțelegere a lumii și ajunge la alta, evident mai înaltă. Realismul socialist trebuia să sprijine noua înțelegere a lumii, iar literatura trebuia să illustreze noua înțelegere a ei. [...] Cum traversează teama, neîncrederea, inerțiile burgheze și ajung să se alăture forțelor progresiste.*³⁰

Alături de *Duios Anastasia trecea*, una dintre cele mai cunoscute nuvele ale lui D.R. Popescu este *Dor*, inclusă și în volumul pe care îl vom analiza, al cărei titlu este el însuși purtător de înalte semnificații poetice. Cornel Ungureanu este cel care vorbea despre *Dor* ca fiind o reflectare a tragediei grecești, împletită cu piesele shakespereiene. Eroii acestei nuvele există în înalt, se afirmă pe verticală, sunt- fie doar în sensul afirmării libertății lor- regi, împărați, recapitulând dramele sacre ale unor religii nebănuite. Spectacolul lor poate fi tragicomic, dar nu tragicomedia este astăzi forma tragediei de a se reprezenta în fața lumii? Și de a reprezenta lumea de azi? În *Dor*, personaje pot fi regii din *Orestia*, dar și cei din *Hamlet*, dinastii care au istovit în timp dreptul lor la eternitate. Realul cotidian creează eroilor un spațiu de retragere asemeni labirintului.³¹

Dar despre ce este vorba în nuvela *Dor*? Ea se deschide cu imaginea lui Dumitru Lungu, privit de către fiica sa, Lena, în timp ce așteptau procurorul pentru a stabili cauza decesului. Cititorul ar putea crede că urmează investigarea unei crime, ca în *Baltagul* lui Sadoveanu, în locul Vitoriei Lipan aflându-se fie nevasta lui Dumitru, fie Lena. Însă autorul dă o altă turnură situației epice, punând accentul pe povestea de iubire dintre fată și Milu, cu toate că se resimte o anumită atmosferă de mister. Iubirea lor nu era încurajată de tată, Milu fiind reprezentarea bărbatului slab de înger, naiv, care nu poate oferi decât dragoste, insuficientă unul trai decent. De aceea, întâlnirile dintre cei doi tineri se realizau pe ascuns, fără ca Lena să știe că mama sa era și ea atrasă de Milu. Odată bănuielile instalate, Lena începe să analizeze posibilitatea ca tatăl său să fi fost omorât de propria nevastă și începe să-și urmărească mama și să-i analizeze acțiunile și trăirile. Revelatoare este scena în care mătușa ei Domnica este grav rănită și mama sa începe să o plângă cu aceleași lacrimi cu care și-a plâns bărbatul, cu toate că nu își suportase cumnata niciodată. Milu este cel care ia crima asupra sa, cu toate că Lena credea în nevinovăția sa. Scena finală a nuvelei ne înfățișează o Lenă gravidă, măcinată de dorul pentru tatăl ei și pentru Milu. Asemănarea cu ciclul antic *Orestia* este evidentă, dar nu atât de pregnantă precum în *Duios Anastasia trecea*.

Lumea satului își poartă existența între două coordonate: viața și moartea. Moartea nu este doar un eveniment tragic, ea marchează și prilejul de a dialoga, de a-și exprima opinia cu privire la diferitele aspecte ale mediului rural și ale tipologiilor umane care îl populează. Așa este, de exemplu, situația schiței *Păpușa spânzurată*, unde bătrânele satului vorbesc despre relația dintre Ioana și soțul ei decedat, Toma, printr-o acumulare excesivă de femei care se întreaptă spre casa acesteia, pentru a lua parte la ceremonialul înmormântării. Finalul schiței demonstrează suferințele și traumele prin care protagonistă trecuse de-a lungul vieții sale, ea rămânând, în fond, cu un profund dor de copilărie, pe care a reușit să o îngroape odată cu momentul căsătoriei. De aici, imaginea vizuală a păpușii spânzurate și lacrimile ei.

La fel ca în romane, moartea nu survine numai din cauze naturale, ea este și provocată. Omorul ocupă și aici un rol destul de important, subliniind răutatea ființelor umane, lipsa lor de empatie, dar și ura față de aproape și xenofobia. Uneori, personajele par căucid din pură plăcere, fără ca gestul să le provoace vreo schimbare sufletească sau vreun regret. În *Cutia de*

³⁰ Ungureanu, 2010, pp. 18-19.

³¹ *Ibidem*, pp. 29-30.

conserve, ungurul Kovacs Janos este martorul uciderii unei familii de evrei de către locotenentul neamț Marlock, doar pentru a se putea distra cu fata acestora. Trădarea se dovedește a fi ceva obișnuit în aceste proze, umanitatea pierzându-se sub treapta cea mai de jos a existenței. Protagonistul din *Lupul albastru* rezumă cel mai bine ideea de moarte: *În ziua aceea de luni mi-am dat seama pentru prima dată că se poate muri în mai multe feluri. Și că dacă tot suntem datori c-o moarte, cum scrie nu știu pe unde, atunci barem trebuie să avem grijă să nu avem parte de o moarte penibilă.* (Mări sub pustiuri, p. 437)

Interesante sunt schițele în care D.R. Popescu rescrie povești deja cunoscute, într-o formă mai concentrată, dându-le un alt final sau doar schimbând protagonistul. Avem astfel ca exemple *Scufița-roșie*, unde regăsim o fetiță care juca la școală rolul personajului de basm și care, trimisă la bunica ei, întâlnește lupul. Până în acest punct, cele două povești, și cea originală și rescrierea, ar identice, însă deosebirile de abia încep să apară, finalul fiind edificator: Scufița este mâncată de lup, sfârșind ucisă, nefiind salvată de nimeni. Iar *Cocoșul* este rescrierea schiței caragialiene *Bubico*, însă protagonistul nu mai este câinele, ci cocoșul unei bătrâne, aruncat pe geam dintr-o răutate gratuită. Sentimentele de tristețe resimțite față de suferința bătrânei sunt mult mai puternice decât ceea ce simte un lector la o simplă răsfoire a lui *Bubico*. Tragismul celor două povești este mai mult decât evident.

Scrierile acestui volum sunt marcate și de prezența versurilor, în spiritul literaturii populare, ele reprezentând, de cele mai multe ori, fragmente de cântece folclorice: *Hei, hei, mândra mea.../ pam-pararam, pam-pam,/ Hei, hei, pam-pararam./ Mândra mea, mândra mea...* (Mări sub pustiuri, 2010, p. 49), *Miresuță cu cunună,/ Cămașa pe tine sună* (*Ibidem*, p. 98), *Nani, nani/ Fata mamei./ Vino, măță,/ De-i dă țâță/ Și tu, somn, / De mi-o adormi...* (*Ibidem*, p. 402). Personajele cântă de bucurie sau de tristețe, pentru a a-și arăta diversele trăiri sufletești, ca o strigare cu funcție eliberatoare a acestora.

BIBLIOGRAPHY

- Coroiu, Constantin, *Dialoguri literare, volumul II*, București, Editura Eminescu, 1980.
Dimisianu, Gabriel, *Nouă prozatori*, București, Editura Eminescu, 1977.
Iorgulescu, Mircea, *Al doilea rond*, București, Editura Cartea Românească, 1976.
Manolescu, Nicolae, *Arca lui Noe*, București, Editura Gramar, 2008.
Negrici, Eugen, *Literatura română sub comunism- 1948-1964*, București, Editura Cartea Românească, 2010.
Pistolea, Vasile, *Generația '60 și redescoperirea modernității*, Reșița, Editura Timpul, 2001.
Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, București, Editura Cartea Românească, 1974.
Simion, Eugen, *Scriitori români de azi, IV*, București, Editura Cartea Românească, 1989.
Ștefănescu, Alex., *Preludiu*, București, Cartea Românească, 1977.
Ungureanu, Cornel, *Proză și reflexivitate*, București, Editura Eminescu, 1977.
*** *D.R. Popescu interpretat de*, București, Editura Eminescu, 1987.

Surse electronice

Ștefănescu, Alex, *La o nouă lectură: D.R. Popescu*, <http://www.romlit.ro/d.r.popescu2>, accesat la 27.01.2018.

<https://www.contemporanul.ro/modele/dumitru-radu-popescu-si-lupta-cu-istoria.html>

<https://www.contemporanul.ro/lecturi/un-roman-politic-ignorat.html>

<https://costintuchila.wordpress.com/category/vanatoarea-regala/>

<http://revistateatrala.radioromaniacultural.ro/dumitru-radu-popescu-am-scris-multe-piese-plecand-de-la-actori/>

<http://revistateatrala.radioromaniacultural.ro/privire-asupra-teatrului-lui-d-r-popescu/http://convorbiri-literare.ro/?p=4934>

I.Boldea, C. Sigmirean, D.-M.Buda

THE CHALLENGES OF COMMUNICATION. Contexts and Strategies in the World of Globalism

http://www.romlit.ro/index.pl/tnrul_d.r._popescu

<https://www.contemporanul.ro/lecturi/antiteza-lui-d-r-popescu-in-fata-justitiei-literare.html>